

"ESPAÑA ÉS UN PAÍS OPAC"

Amb només trenta-quatre anys, Mar Cabra és el referent del periodisme de dades a l'estat espanyol i, com a membre del Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació –ICIJ, sigles en anglès– ha participat en diferents projectes internacionals de primer ordre, com els Papers de Panamá, que mesos enrere va aconseguir el premi Pulitzer. La seva trajectòria és la prova fefaent que la professió no tan sols es modernitza, es diversifica i avança, sinó que, a més, es pot fer amb èxit i que pot acabar obtenint premis i reconeixements.

TEXT JORDI ROVIRA
FOTO MANU FERNÁNDEZ

Primer de tot, felicitats pel Pulitzer al Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació pels Papers de Panamá. Només te'n toca una part, però segueix sent un Pulitzer.

Gràcies. De totes maneres, és una part força gran perquè, tot i que la investigació vam fer-la amb 400 periodistes, oficialment, ens han donat el premi al Consorci, al *Miami Herald* i al grup McClatchy. I com que treballa per al Consorci, als que som allà ens toca una part més gran (riu).

El Consorci és una xarxa de periodistes de tot el món.

A més d'una xarxa, també som un mitjà de comunicació que treballa, des de 1997, en aquests dos nivells. Per una part, és una xarxa d'uns dos-cents periodistes de seixanta-cinc països. I, per una altra part, un mitjà amb una redacció permanent. Les dues coses s'entrellacen perquè per als projectes tirem

de la xarxa de periodistes, si bé altres, com jo –que hi sóc des del 2011– estem contractats. Tenim una redacció central i un pressupost d'uns 3 milions de dòlars. No fa gaire era d'1,8 milions, però ens hem separat de l'organització matriu –The Center for Public Integrity– i ara som una entitat independent que estem creixent.

En què consisteix la teva feina al Consorci?

Sóc membre de la xarxa des d'abans de treballar-hi de manera permanent, i ara en sóc la coordinadora de la secció de Dades, com una mena de cap de secció. Porto un equip multidisciplinari d'unes deu persones amb periodistes de dades i programadors. La meua mà dreta s'està a Washington, tres programadors a Espanya, un a Costa Rica, una oficina amb quatre persones a París, etc. I la meua feina, com qualsevol cap de secció, és coordinar-los.

Quan, vuit anys enrere, cursaves el màster de Periodisme d'Investigació a la Universitat de Columbia, on vas descobrir el periodisme de dades, et podies imaginar que ara estaríem tenint aquesta conversa?

No. El 2009, quan vaig arribar a Columbia, no sabia que existia el periodisme de dades. Recordo que, quan havia convèncer el jurat de la beca Fulbright, els deia que a Columbia m'ensenyarien tècniques com parlar amb exagents de l'FBI, etc. Tot molt de pel·lícula, com ho havia vist a *Tots els homes del president*... I quan arribo a Nova York em comencen a parlar de fonts públiques i de com hi havia un munt d'informació a Internet, de les lleis de transparència. Jo al·lucinava, no sabia que tot això existia. I després també vaig al·lucinar amb el periodisme de dades. Ho vaig trobar fantàstic, tot i que en acabar el màster no pensava dedicar-m'hi. Però el 2011, quan vaig tornar a Espanya, em vaig

PERFIL

Mar Cabra (Madrid, 1983) ha treballat a La Sexta, la CNN+, Cuatro, la SER i *The Miami Herald / El Nuevo Herald*. El 2009, va cursar el màster de Periodisme d'Investigació a la Universitat de Columbia (Nova York) amb una beca Fullbright. El 2012, va ser una de les impulsores del màster de Periodisme d'Investigació, Dades i Visualització (Universitat Rey Juan Carlos), va dirigir la Fundació Ciutadana Civio i va rebre el Premio Larra al millor periodista menor de trenta anys que atorga l'Asociación de la Prensa de Madrid. Des del 2011, és membre del Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació (ICIJ) on coordina la secció de Dades. Des del Consorci, ha participat en investigacions com la dels Papers de Panamà (premi Pulitzer).

trobar que aquí no hi havia quasi ningú fent periodisme de dades i que molt poca gent sabia què era una llei de transparència.

Els periodistes d'aquí desconeixien aquest món.

"Això de les dades què és?", em preguntaven. Em deien que ells ja utilitzaven dades a la feina. I jo els deia que una cosa és analitzar una dada i una altra analitzar-ne milers o milions de línies de dades. Va ser llavors quan em vaig trobar un grup de persones que volien fomentar el Periodisme de Dades, però cap era periodista. Els vaig ajudar i va ser així com va acabar convertint-se en la meva feina.

El periodisme de dades a Espanya és més de freelance que no pas de mitjans?

Això era abans, ara està canviant, tot i que si ho comparem amb l'estranger, aquí som al final de la cua. Quan vaig arribar dels Estats Units, els mitjans no tenien ni idea de què era el periodisme de dades, en canvi, el 2012 Antonio Rubio, Marcos García Rey i jo vam muntar un màster de Periodisme d'Investigació, Dades i Visualització amb l'Escola d'Unidad Editorial i la Universitat Rey Juan Carlos. I, el 2013, els primers becaris van anar a treballar a redaccions i alguns van comencen a destacar-hi. I així és com es va anar "infiltrant" als mitjans. Avui dia, tots els mitjans nacionals tenen una o més persones fent periodisme de dades.

El periodisme de dades és com l'avantguarda del periodisme d'investigació, però a vegades sembla com si fos el mateix.

Ni el periodisme de dades és només investigació ni el periodisme d'investigació són només dades. El periodisme de dades et pot explicar, per exemple, quin és el patró de gols d'en Messi o quin tipus d'apreciació popular tenen les pel·lícules nominades als

"NI EL PERIODISME DE DADES ÉS NOMÉS INVESTIGACIÓ NI EL PERIODISME D'INVESTIGACIÓ SÓN NOMÉS DADES"

Oscars. I el periodisme d'investigació pot no estar basat en dades. Ara bé, avui dia, el periodisme de dades ajuda molt el periodisme d'investigació, que busca revelar fets desconeguts i té un punt d'explicar coses de manera sistemàtica. La corrupció, per posar un exemple conegut, no passa només un cop sinó molts cops.

Són patrons.

És clar. I els patrons són dades. I la millor manera de demostrar un patró és fent anàlisi de dades. Des del 2011, al Consorci no he participat en cap història sense un component de dades molt important.

S'havia dit que la Llei de Transparència espanyola ajudaria molt en

les investigacions, encara que es va quedar a mig camí. Se li està traient prou rèdit?

La Llei de Transparència aprovada a Espanya el 2013 és una llei temerosa. No és una llei d'avantguarda, no és arriscada, ni va adoptar pràctiques ja provades en altres països com els Estats Units, on es pot accedir als correus electrònics dels funcionaris. Aquí, en canvi, les comunicacions estan prohibides.

Si la comparem amb la d'altres països, queda molt per sota. En un rànquing de les millors lleis de transparència, Es-

panya quedava al 64è lloc. Però almenys tenim una llei que ha obligat a crear un marc normatiu i unitats de transparència amb especialistes a donar informació. I això és un gran pas perquè, més enllà de tenir una llei, el que importa és canviar a nivell cultural. Espanya és un país opac, en el qual no estem acostumats a donar informació. És una democràcia molt recent.

On et miren malament depenent del que demanis.

I et pregunten "i això perquè ho vols?", però no és obligatori dir-ho. I hi ha gent que ja està demanant informació, però encara n'hi ha que desconeixen que al nostre país existeix una Llei de Transparència, ja que en aquell moment no es va publicitar. Hi ha

pocs periodistes que utilitzin la Llei perquè no saben que existeix.

Com veus l'actual situació del periodisme d'investigació a Espanya?

En els mitjans de comunicació d'aquí són pocs els que investiguen. N'hi ha molts que diuen que són periodistes d'investigació quan, en realitat, els han filtrat un document que no contrasten... Això ha passat sempre, però ara amb la televisió tot s'amplifica, perquè la gent no llegeix diaris, en canvi, sí que mira la televisió. Per tant, això ha empitjorat. Investigar no és publicar una filtració tal qual. Nosaltres, abans de publicar-ho, ens vam passar un any investigant els Papers de Panamà! Jo sóc una privilegiada que visc en una bombolla on fem una investigació anual. Això és fantàstic.

La investigació del futur serà transnacional o no serà?

No és necessari que tot acabi amb una investigació transnacional, tot i així, qual-sevol tema que es tracti, com la corrupció, t'acaba portant a Suïssa i pots acabar a les Illes Britàniques o a l'Uruguai. Per tant, de seguida et creues amb un altre país que no és el teu, ja que cada cop els temes són més transnacionals. I hi ha dues maneres de fer-ho: en solitari, anant als registres d'altres estats, o col·laborant amb companys d'altres països, que és el que fem nosaltres des del Consorci.

Per tant, cada cop serà més col·laboratiu.

Tradicionalment, el periodisme d'investigació ha estat un ofici de llops solitaris, però això està canviant. I hi haurà gent que

"HI HA POCOS PERIODISTES QUE UTILITZIN LA LLEI DE TRANSPARÈNCIA, PERQUÈ NO SABEN QUE EXISTEIX"

se seguirà creient Superman i que poden enfrontar-se sols a una investigació que pot implicar, per exemple, set països. Amb tot, cada cop passarà menys. És una qüestió d'intel·ligència. Si una investigació afecta

l'Uruguai, qui coneix més aquest país, tu o un periodista d'allà que en sap les fonts? Encara que col·laborar tampoc és fàcil, implica un grau de complicació. És com una relació de parella. Què és més fàcil, estar solter o casat? Depèn de la parella...

Mitjans d'investigació recents que ja són una referència com ProPublica o Mediapart es financen amb grans donacions privades o a través de milers de subscripcions. Al nostre país, no està assentada ni una cosa ni l'altra...

És un tema cultural. A diferència dels Estats Units —on quasi res es paga amb diner

"TRADICIONALMENT, EL PERIODISME D'INVESTIGACIÓ HA ESTAT UN OFICI DE LLOPS SOLITARIS. AIXÒ, PERÒ, ESTÀ CANVIANT"

públic—, a Espanya i a Europa ens hem acostumat que gran part del que passa sigui amb fons públic. I no tenim una consciència que, com a ciutadans, podem posar el nostre gra de sorra per millorar la societat. I, per tant, no hi ha una cultura de fer aportacions. Al Consorci, per exemple, una de les grans donacions fetes en una campanya de recollida de fons, és de l'Església Presbiteriana de Nova York. Hi ha, doncs, religions i cultures que fomenten aquesta cultura de l'aportació.

Ara que el diner públic escasseja potser és quan cal fomentar-ho.

Sí, ara bé, són dues coses independents que s'estan donant al nostre país. Perquè ara, que estem amb la crisi, ens preocupem pels malbarataments. Ara?

I el 2007, quan es feien palaus de congressos a cada poble, no ens importava? Però tot això està començant a canviar. D'altra

banda, hi ha grans casos d'empresaris, com Amancio Ortega, que ha fet una donació milionària per millorar els centres de salut que ha generat molta controvèrsia. Això als Estats Units no passaria.

És l'eterna desconfiança cap a les donacions privades.

Això per una part i, per l'altra, a Espanya ens hem acostumat que les donacions són per a ONG que ajuden els nens d'Àfrica. Ara sabem que podem fer aportacions per donar suport perquè es faci un millor periodisme. I una altra qüestió, que passa a tots els països, és que la gent no està acostumada a pagar per les notícies. Per què han de fer-ho si les reben gratuïtament a través de Facebook?

Evident.

És molt complicat que aquí es creïn organitzacions com el Consorci o Mediapart. A més, els grans donants aporten diners, per exemple, per desenvolupar el periodisme a l'Amèrica Llatina o a l'Europa de l'Est, no pas a Espanya. Aquí tenim el problema que som massa rics

per ser pobres, alhora que també som massa pobres per ser rics.

Les filtracions massives de documents, com els Papers de Panamà, obliguen a treballar d'una manera diferent a com es feia vint anys enrere?

Sí. No hauríem pogut investigar els Papers de Panamà sense l'equip fantàstic de programadors i de dades del Consorci que han processat la informació. Avui en dia, és molt difícil fer front a grans filtracions sense gent amb coneixements de programació. D'altra banda, cal periodistes per analitzar aquesta informació. A WikiLeaks van necessitar *El País*, el *New York Times*, etc., perquè som els que podem destil·lar el verdader significat d'aquests documents. Ç